این کپی برابر اصل نیست

رؤیت مهتاب در آب، روایت مهدی حجت از تاریخ‌الوزراء اثر نجم‌الدین ابولرجاء قمی به کوشش محمدتقی دانش‌پژوه 1399

این کپی برابر اصل نیست

دکتر مهدی حجت، نشر ایران‌نگار، بهمن ۱۳۹۹

این کتاب حاوی گزیده‌ای از نکات حکمی تاریخ الوزراء است؛ اثری مهم ولی کمابیش ناشناخته از قرن ششم هجری به نثر پخته و فاخر نجم‌الدین ابوالرجاء قمی. کتاب دربار سرگذشت هفده وزیر عهد سلجوقی است. این کتاب را زنده‌یاد دکتر محمدتقی دانش‌پژوه تصحیح و مؤسس مطالعات و تحقیقات فرهنگی به‌سال ۱۳۶۳ منتشر کرده است.

دکتر مهدی حجت مقدمه‌ای بر این روایت گزیده از تاریخ الوزراء نوشته‌اند و انگیز خود از تهی آن را معرفی توانایی فوق‌العاد زبان فارسی برای انتقال نکات حِکمی دشوار به بیانی ساده و شیرین ذکر کرده‌اند. عمق، تنوع، و تعدد این نکات حکمی که چنین شیوا و روان، همچون آب زلال به بیان در آمده است، آن هم در متنی که در اصل برای بیان سرگذشت زندگی وزیران عهد سلجوقی تدوین شده، به‌راستی ما را به حیرت وامی‌دارد و بخشی از جمال و جلال این میراث فرهنگی عظیم را برایمان آشکار می‌کند. فرهنگ ایرانی و ذوق سلیم مردم این سرزمین، و این توانایی شگرف که در زبان فارسی پدید آمده، به‌راستی میراثی ارزشمند و بی‌بدیل است، اما با تأسف فراوان، به علل گوناگون، کمتر به آن توجه می‌کنند. نویسنده امیدوار است که «رؤیت مهتاب» فرهنگ ایرانی «در آب» زلال تاریخ‌الوزراء، ما را به بهره‌مندی و بهره‌گیری از این توانایی زبان فارسی تشویق کند.

نویسنده با امانت‌داری و فروتنی خاص خود،با ذکر خاطره‌ای از کارگردان شهیر و فقید سینمای ایران، عباس کیارستمی، در مقدمه کتاب، اشاره می‌کنند که این شیوه را از او اقتباس کرده و به تأسی از او که روایت‌هایی گزیده از دیوان‌های حافظ و مولانا و سعدی فراهم کرده است، و با مشاهده فایده آن تلاش،

این روایت را از تاریخ الوزراء گرد آورده و بدین جهت کتاب را به او تقدیم کرده‌اند. او تلاش خود را «کپی»ای می‌خواند که هرگز «برابر اصل نیست» و نام کتاب با اشاره‌ای به فیلم کیارستمی گویای این باور نزد نویسنده است:«من با اقتباس، یا بهتر بگویم، کپی کار کیارستمی عزیز، در عین حال که می‌دانم این کپی هرگز برابر اصل ابتکار و خلاقیت ایشان نخواهد بود، با تأسی به نگاه و روش مؤثری که او در معرفی مفاهیم طرح‌شده توسط بزرگان ادب فارسی به‌کار گرفته است و با نیت معرفی داده‌های بی‌نظیر یکی از داشته‌های فرهنگی بسیار مهجور زبان فارسی، یعنی کتاب تاریخ الوزراء متعلق به هشتصد و پنجاه سال پیش که پیوندی سراسر ذوقی را بین ارزش‌های انسانی و عینیات زندگی برقرار کرده، از روش ارزشمندِ قرار دادن یک موضوع در هر صفحه، تقلید نمودم تا هم ارجی مجدد بر روش ابداعی آن عزیز از دست رفته نهاده باشم، و هم ارزش تک‌تک جملات گهربار گذشتگان‌مان را یادآوری کرده باشم».

دکتر مهدی حجت دربار علت برگزیدن این کتاب چنین نوشته‌اند: «این کتاب را از آن جهت انتخاب و بدین ترتیب معرفی کردم تا روشن شود حتی کتابی که موضوع آن ذکر سرگذشت وزیران است مشحون از آورده‌های بسیار با ارزش فرهنگی است که با روشی بسیار هنرمندانه و به‌یادماندنی طرح معنی نموده است؛ در عین حال به این نکته توجه دهم که در ایران، حتی در قرن ششم هجری، با هم تشنجات اجتماعی موجود، در کتابی که موضوع آن صرفاً کیفیت انتصاب و انفصال وزراء است، تا چه میزان در حکمت موجود در پدیده‌های ساد محیط اطراف تعّمق شده، و در حقیقت با تکیه به مفهوم سیر و سَیَران، که بعدها مورد توجه خاص مولانا نیز قرار گرفته، به‌سادگی راه را برای درک معانی بلند باز نموده است. این در حالی است که امروزه ما بر خلاف این روش، با عبور سریع و سطحی از کنار پدیده‌ها یا به تعبیر متداول امروزی گردش و گردشگری، نسبت به حکمت جاری در عموم پدیده‌های هستی غفلت می‌ورزیم».